

ВПЛИВ СКЛАДУ ТРАВСУМІШОК НА ЇХ ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРИ СІНОКІСНОМУ ВИКОРИСТАННІ*

Наведено результати трирічних досліджень продуктивності травостоїв при різному поєднанні бобових і злакових компонентів у травосумішках за сінокісного використання.

Ключові слова: травосумішки, урожайність, суха речовина.

При створенні високопродуктивного травостою однією з основних умов є правильний підбір трав, які б забезпечували високу врожайність та кормову цінність і характеризувалися продуктивним довголіттям, стійкістю до несприятливих погодних умов. Травосумішки за участю як бобових, так і злакових трав у сприятливих гідротермічних умовах при внесенні оптимальної кількості мінеральних добрив здатні забезпечувати тваринництво високопоживними кормами. Використання багаторічних культурних сіножатей значно здешевлює собівартість одиниці корму і сприяє підвищенню рентабельності тваринницької продукції.

Більшість науковців вважають, що змішані посіви, які складаються із декількох видів трав, як правило, дають більш високі і сталі врожаї зеленої маси протягом всього періоду використання, вони довговічніші, а корми з них мають вищу якість [1, 2]. Рослини різної висоти з добре розвинутою кореневою системою найкраще використовують світло, поживні речовини і воду, тому забезпечують вищу продуктивність і знижують забур'яненість посіву [3].

У сумісних посівах бобові трави мають характеризуватися високою життєздатністю, добре утримуватися в травостої та забезпечувати високу продуктивність, а злакові – сприяти формуванню міцної дернини, збалансованості корму та не пригнічувати бобові трави [4].

Метою нашої роботи було виявити кращі травосумішки для сінокісного використання. Дослідження проводили в лабораторії кормовиробництва Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН.

* Науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук Я. І. Машак.

© Рудавська Н.М., 2012

Передгірне та гірське землеробство і тваринництво. 2012. Вип. 54. Ч. I.

Ґрунт дослідної ділянки – темно-сірий опідзолений, який характеризувався такими агрохімічними показниками: реакція ґрунтового розчину (рН сольової витяжки) 5,3, вміст гумусу (за Тюрнімом) – 2,8 %, лужногідролізованого азоту (за Корнфілдом) – 155 мг/кг ґрунту, рухомих форм фосфору (за Чиріковим) – 59 мг/кг ґрунту, обмінного калію (за Чиріковим) – 91 мг/кг ґрунту.

Погодні умови вегетаційних періодів були характерними для зони Лісостепу Західного.

Дослід закладено у 2009 р. весняним строком сівби.

Були висіяні бобова, злакова і бобово-злакові травосумішки. В склад бобових травосумішок включали люцерну посівну, конюшину гібридну і козлятник східний; злакових – очеретянку звичайну, кострицю східну, стоколос безостий і пажитницю багаторічну. До складу бобово-злакових травосумішок включали бобові і злакові трави у різних відсоткових співвідношеннях.

Дослід включав сім варіантів, з яких 2 – злакова і бобова травосумішки, п'ять варіантів – бобово-злакові травосумішки.

Удобрення травостоїв проводили в нормі $N_{60}P_{60}K_{90}$. Азотні добрива вносили у два прийоми під перший і третій укуси.

Усі обліки, виміри, спостереження здійснювали за методикою Інституту кормів НААН [5].

При проведенні досліджень за умовний контроль прийнято травосумішку, яка складається із 50 % злакових і бобових трав.

У середньому за вегетаційний період 2009–2011 рр. врожайність сухої маси на умовному контролі становила 6,6 т/га (табл. 1).

Найбільший збір сухої маси (7,3 т/га) забезпечила бобово-злакова травосумішка, яка на 60 % складалася із бобових трав і на 40 % із злакових, що становило 11 % приросту до умовного контролю. Урожайність інших варіантів бобово-злакових травосумішок була в межах 6,5–7,0 т/га сухої маси.

1. Урожайність сухої маси травосумішок при сінокісному використанні травостоїв (середнє за 2009–2011 рр.)

Варіанти	Збір сухої маси, т/га				Приріст до контролю	
	2009	2010	2011	середнє	т/га	%
1	2	3	4	5	6	7
Бобові, 100 %	4,4	9,5	5,5	6,5	-0,1	-1,5
Злаки, 100 %	5,0	9,1	6,9	7,0	0,4	6

Бобові, 40 % + злаки, 60 %	4,6	7,9	7,0	6,5	-0,1	-1,5
1	2	3	4	5	6	7
Бобові, 50 % + злаки, 50 %	4,8	8,7	6,3	6,6	-	-
Бобові, 60 % + злаки, 40 %	5,0	10,1	6,8	7,3	0,7	11
Бобові, 70 % + злаки, 30 %	5,2	9,3	6,1	6,9	0,3	5
Бобові, 80 % + злаки, 20 %	4,9	9,4	6,7	7,0	0,4	6
НІР ₀₅	0,4	0,2	0,25			

Найменший врожай сухої маси забезпечив посів сумішки бобових трав (6,5 т/га).

Погодні умови протягом досліджень були сприятливими для росту і розвитку злакових трав, тому урожайність злакового травостою була високою (7,0 т/га).

Ботаніко-господарський аналіз бобово-злакових травостоїв в середньому за три роки досліджень показав, що в першому укосі сінокоісного використання частка злаків становила 20–92 %, а бобових – 27–75 % залежно від складу травосумішок (табл. 2).

У третьому укосі кількість злакових трав зросла на всіх варіантах досліді і досягала 24–97 % урожаю.

Процентний вміст бобових трав залежно від складу травосумішок в третьому укосі становив 25–70 %.

Частка різнотрав'я в першому укосі була в межах 5–15 %, а в третьому – 3–7 %.

2. Вплив складу травосумішок та строків збирання на ботанічний склад урожаю при сінокоісному використанні травостоїв (середнє за 2009–2011 рр.), %

Варіанти	Злаки		Бобові		Різнотрав'я	
	Укоси					
	I	III	I	III	I	III
Бобові, 100 %	20	24	65	70	15	6
Злаки, 100 %	92	97	-	-	8	3
Бобові, 40 % + злаки, 60 %	67	69	27	25	6	6
Бобові, 50 % + злаки, 50 %	58	62	31	33	11	5
Бобові, 60 % + злаки, 40 %	42	57	45	36	13	7

Бобові, 70 % + злаки, 30 %	50	50	40	44	10	6
Бобові, 80 % + злаки, 20 %	39	40	48	53	13	7

Щільність травостою – один із важливих показників, який безпосередньо впливає на урожайність багаторічних трав. Вона в першу чергу залежить від інтенсивності пагоноутворення, завдяки якій рослини утворюють більш розвинену кореневу систему і повніше використовують поживні речовини ґрунту, утворюють більше вегетативної маси.

При проведенні підрахунків густоти пагонів встановлено найвищу їх щільність в першому укосі – 2053 шт./м² на варіанті з злаковим травостоєм, а найменшу – з бобовими травами – 851 шт./м².

У третьому укосі за рахунок інтенсивного відростання щільність пагонів злакових трав зростає до 2522 шт./м², а на бобовому – до 997 шт./м².

Щільність пагонів на бобово-злакових травостоях становила 1327–1843 шт./м² в першому укосі і 1221–1909 шт./м² у третьому.

Висновки. За даними трирічних досліджень, найбільший збір сухої маси (7,3 т/га) забезпечила бобово-злакова травосумішка, яка на 60 % складалася із бобових трав і на 40 % із злакових.

Триразове сінокісне використання даної травосумішки при мінеральному удобренні в нормі N₆₀P₆₀K₉₀ сприяло приросту сухої маси на 11,0 % до умовного контролю.

Література

1. Горб В. Д. Врожай та якість трави сіяних злакових пасовищ залежно від удобрення / В. Д. Горб, М. Т. Ярмолук, Л. М. Любченко // Вісник с.-г. науки. – 1981. – № 1. – С. 30–32.
2. Ярмолук М. Т. Агроекологічні основи створення і використання культурних пасовищ у західному регіоні України / М. Т. Ярмолук. – Оброшино : [б. в.], 2001. – 248 с.
3. Луківництво в теорії і практиці / [Я. І. Машак та ін.] – Львів : [Сполом], 2005. – 295 с.
4. Довідник по сіножатях і пасовищах / [Боговін А. В. та ін.] ; за ред. А. В. Боговіна. – К. : Урожай, 1990. – 208 с.
5. Бабич А. О. Методика проведення дослідів по кормовиробництву / А. О. Бабич. – Вінниця : [б. в.], 1994. – 88 с.